

УДК 342.25:340.12

DOI 10.37566/2707-6849-2022-1-2(38-39)-8

Олена САВАЙДА, доцент кафедри теорії права, конституційного та приватного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент
ORCID: 0000-0003-2035-2604

Ольга ЦИЦИК, викладач кафедри теорії права, конституційного та приватного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0001-9596-3712

ГРОМАДА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТРАНЗИТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Дедалі частіше в сучасному суспільстві та державно-правовому регулюванні суспільних відносин постає питання щодо якості регулювання правових, суспільних, державних, громадських та інших видів відносин між різними формами суб'єктів і рівня їхнього професіоналізму різних спеціалістів у сфері управління особами, соціальними групами, громадами, об'єднаннями тощо.

Безперечно, є чимала кількість чинників, які впливають на рівень та якість формування самого суспільства, на рівень розвитку суспільних процесів та явищ, а отже, і його в цілому та на різні форми його об'єднань. З-поміж цих

чинників ми зосереджуємо увагу на одному із таких елементів якісного формування суспільства, як громада. Тому наша зацікавленість стосується дослідження, розвитку та самого процесу формування громади як елемента одного із видів суспільства, а саме транзитивного суспільства. Й особливу увагу приділимо розгляду філософсько-правових основ формування та дієвості громади в транзитивному суспільстві.

Характерними проблемами транзитивного суспільства в Україні є: номенклатурно-бюрократичний характер і авторитарність публічної влади передусім на місцевому рівні, наявність усередині неї корупції; хаотичне правове реформування соціальних інститутів, недостатня імплементація міжнародних стандартів управління; політичний плюралізм та антипатія між представниками різних партійних течій; низький рівень соціальних ініціатив, апатичність соціуму до їх реалізації; низький рівень загальної культури самого суспільства та його членів, повільний розвиток ідей громадянського суспільства та блокування їх втілення у соціальну дійсність; відсутність чітких стратегій щодо державного поступу. Все це уповільнює процеси демократизації та європеїзації нашої держави і стримує набуття нею належного іміджу на міжнародній арені.

Аналіз досліджень проблеми. Цій проблемі в науковій літературі приділяється значна увага. Такі вчені, як Л. Абрамов, В. Барвіцький, О. Батанов, Т. Василевська, Н. Гринчук, П. Гураль, П. Жук, Т. Кравченко, В. Колтун, В. Куйбіда, А. Лелеченко, І. Лисенко розглядали різні аспекти розвитку місцевого самоврядування і територіальних громад як суб'єктів його здійснення [1, с. 321]. Також є дослідження питань «громадянської активності у житті громади». Проте філософсько-правовий зміст громади в умовах транзитивного суспільства не був предметом окремих наукових розвідок, що і робить наше наукове зацікавлення до цієї проблематики актуальним.

Мета нашого наукового дослідження полягає в теоретичному і природно-правовому пізнанні та оцінці проблемних аспектів громади як елемента транзитивного суспільства, зокрема, у формуванні сучасної демократичної української держави.

Виклад основного матеріалу. У цій частині зосередимо увагу на філософсько-правовій основі та ідеї громади в суспільстві в наукових поглядах різних вчених.

Філософсько-правовий розгляд спільноти (громади) в суспільному бутті формується теоріями громадянського суспільства, запропонованими вітчизняними та західноєвропейськими мислителями модерної доби.

Громада як первинна, базова адміністративно-територіальна одиниця держави відображає життєдіяльність соціуму в усіх сферах: від нормативно-правового гарантування до фактичної реалізації функцій та пошуку можливостей удосконалення.

Як відомо, розвиток і вдосконалення громади в українському суспільстві має давню традицію (історичну, національну). Враховуючи такі історико-національні уявлення про формування та існування громади, можемо говорити про забезпечення

та врахування ґрунтового аналізу та концептуалізацію положень щодо національних, регіональних і місцевих трансформацій у розумінні феномену громади на сучасному етапі.

Основні етапи формування філософського бачення громади ґрунтовно схарактеризував український філософ А. Карась [2, с. 5–6]. На його думку, аналіз процесу переходу індивіда зі стану підданства до громадянської свободи визначався диференціацією понять «суспільство» та «держава», із наданням пріоритету першому. Йому передбачає такі етапи: перший – осмислення Дж. Локком відмінності між державою та суспільством; другий – розуміння А. Фергюсоном громадянського суспільства як фактору протистояння деспотичній (свавільній) владі; третій – теорія врівноваженості державою діяльності громадянських інституцій, запропонована Г. Ф. Гегелем; четвертий – аналіз А. Россміні та Й. Пейном громадянського суспільства як безперечного гаранта прав людини та громадянина; п'ятий – ідентифікація А. де Токвілем громадянського суспільства із дискурсом свободи та рівності людини; шостий – отожднення громадянського суспільства із буржуазним видом відносин, які повинні бути здолані (К. Маркс та марксистки); сьомий – громадське самоврядування як суспільна необхідність (І. Франко, М. Драгоманов, М. Грушевський); восьмий – концепція соціальної спільноти, запропонована Т. Парсонсом; дев'ятий – концепт громадянського суспільства як можливості боротьби із диктатурою влади, визначений А. Грамші; десятий – критична доктрина суспільства, розроблена Ю. Габермасом; одинадцятий – дискурсивний підхід щодо правової матерії громадянського суспільства [3].

Загалом погоджуючись із запропонованою періодизацією, також варто звернути увагу на наукові напрацювання й інших західноєвропейських та вітчизняних філософів, які зробили значний внесок у дослідження ролі громади в умовах транзитивного суспільства.

Аналіз доробку мислителів різних історичних часів дає підстави стверджувати, що в західній модерній філософії були сформовані новітні дослідницькі підходи щодо сутності та призначення спільноти (громади), характерологічною особливістю яких був еволюційний відступ від тлумачення спільноти (громади) як редукованого виду суспільства.

Також варто зазначити, що в працях мислителів постмодерністського часу було здійснено ґрунтовний перегляд засад та особливостей спільноти у контексті транзитивного суспільства, зокрема його модернізації та глобалізації. Спільнота (громада) в такому суспільстві розглядається як надважливий механізм реалізації тенденції до глобальної локалізації, тобто органічного поєднання планетарного й локального [4, с. 55].

Як бачимо, філософсько-правовий вимір громади аналізується модерною західноєвропейською думкою у тісному взаємозв'язку з проблемою громадянського

суспільства, що закономірно та логічно продовжує досліджуватись у сучасному вітчизняному дискурсі. Поряд з тим інтерпретація громадського життя загалом і громади зокрема в українській філософії має свої особливості, визначити їх можна проаналізувавши розвідки українських мислителів.

З огляду на це питання спільноти – громади в Україні досліджуються в першу чергу в ракурсі проблеми індивідуальної свободи особистості та суспільного колективізму, взаємовідносин між індивідумом і соціумом.

Питання громадської самоорганізації українців актуалізувалося у зв'язку з назрілою потребою формування нової концепції суспільних трансформацій, орієнтація на яку могла б забезпечити ефективний поступ молодій державі.

Досліджуючи громаду в транзитивному суспільстві, варто особливо відмітити доробок такого автора теоретико-методологічної концепції, що характеризує механізм системних трансформаційних змін у пострадянських державах, як білоруський вчений О. Данилов. У своїй монографії він заклав теоретичні основи реформаційних процесів у транзитивних суспільствах. У цій монографії аналізується найважливіший чинник сучасного правового процесу – зміни вектора суспільного розвитку у країнах Східної та Центральної Європи внаслідок розпаду соціалістичної системи.

На переконання вченого, проблема сучасної трансформації – це з'ясування сутнісного в змінах, яке дає змогу перейти від одного стану суспільства до іншого. О. Данилов аналізує політичні, правові, економічні, соціальні, культурні та інші метаморфози у пострадянських державах із наголосом на правовому і соціально-економічному вимірі трансформації [5, с. 111].

Також у цьому контексті доречно навести думку Л. Матвєєвої, яка стверджує, що «транзитивне суспільство – це певний етап розвитку суспільства, який характеризується істотною трансформацією всіх або переважної більшості соціальних інституцій, цінностей та норм, що зумовлюють появу нових суспільних структур і соціальних змін в організації управління суспільством» [6, с. 45].

Всебічному розкриттю сутності феномену громади сприяє всебічний аналіз структури соціальної дійсності, запропонованої німецьким філософом М. Вебером. Мислитель окреслив визначальні фактори впливу індивідуальної дії на соціальну, врахувавши «суб'єктивне мотивування індивідуума, його зорієнтованість на інших, вибір способу взаємодії із довколишнім життям, що зумовлюється його індивідуальною системою цінностей» [7, с. 313].

Також ми погоджуємося із думкою інших вчених, що для транзитивного суспільства характерні такі ознаки: несумісність соціальних інститутів із фактичними суспільними потребами, які, своєю чергою, викликають маргіналізацію, соціальну фрустрацію, а також криміналізацію соціуму, масові заворушення, акції протесту, антидержавний / урядовий бунт (повстання), невідповідність офіційній ідеології,

що підтримується більшістю; зростання соціальної активності, ініціативності соціуму; певні метаморфози у соціальній структурі, передусім нівелювання старих соціальних бар'єрів і формування нових; зміни в ідентичності індивідуума (стан, клас, громадянство); певні зміни у соціальній структурі, передусім руйнування старих соціальних бар'єрів і виникнення нових; зміни ідентичності індивідуума (стан, клас, громадянство); видозмінювання соціальних інститутів, яке передбачає їх деформацію, удосконалення або зникнення; істотні зміни щодо організації керування суспільством; зміну вартостей, цінностей, які є винятково вагомою компонентою.

У правових дослідженнях питання транзитивності аналізується передусім у державознавчих студіях. У зарубіжному державознавстві наявна ціла низка наукових публікацій, що характеризують державу в контексті трансформаційних процесів, зокрема, йдеться про прогрес держави від тоталітаризму до конституційної ліберальної держави, про суттєві зміни у середині держави внаслідок дії глобалізаційних викликів, або про зміни буржуазної держави з огляду на парадигму соціальної держави – держави загального добробуту.

Як було зазначено, дослідження громади належить до однієї із найважливіших проблем сучасної правознавчої науки, позаяк у ній вбачається виняткова цінність у розбудові правової держави та розвитку громадянського суспільства. Потрібно зазначити, що дослідницький спектр аналізу цілого кола проблем, які пов'язані зі з'ясуванням правової природи, структури та особливостей громади, є надзвичайно широким, оскільки специфічність громади як певної форми правової взаємодії індивідуумів є предметом різних галузей знань.

Однак саме розгляд громади на рівні філософсько-правової рефлексії дає можливість всебічно розглянути суспільні метаморфози через реальний соціокультурний досвід і правові норми певного народу, моделі взаємної злагоди, комунікації, громадянської ініціативності, що гарантують ефективний правовий поступ держави. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві характеризуються динамічністю модернізацій політичних, правових, соціокультурних та економічних (виробничих) реалій, руйнуванням усталених моральних цінностей, розпорошеністю суспільних стандартів і норм, невизначеністю ідеології та стратегій динаміки тощо, зумовлюють неабиякий філософсько-правовий інтерес до сутності феномена громади, її місця та значення у подальшому розвитку України.

Децентралізація, яка відбувається в Україні упродовж останніх років та визнається однією з найбільш успішних реформ, є доволі складним і неоднозначним процесом у розвитку політико-правової та соціально-економічної системи держави, зокрема в коротко- та середньостроковому періоді. Проте саме громада є рушійною силою такої трансформації в процесі децентралізації в країні та політичної влади на регіональному рівні.

Аналогічну ситуацію щодо залучення громади у процеси децентралізації демонструє також досвід країн, які вже здійснили реформи такого типу. Безумовно, не всі результати децентралізації в Україні можна вважати однозначно позитивними.

Зроблені кроки зумовили певні ризики для територіального розвитку держави та сформували нові виклики для регіональної політики, які неодмінно повинні бути враховані надалі. І в цих питаннях і процесах громада є ключовим елементом, який здатний здійснити позитивні зміни для розвитку демократичного, правового та дієвого механізму управління суспільством та державою.

Водночас недостатні методологічні напрацювання щодо аналізу правової природи громади, відсутність належних наукових підходів, необхідність узагальнення міждисциплінарних здобутків зумовили доцільність переосмислення філософсько-правових засад генезису громади та її майбутньої перспективи.

Децентралізаційні процеси, які відбуваються в Україні, є початком формування правового поля для практичної імплементації ідеї адміністративної децентралізації та низки секторальних реформ, спрямованих на посилення спроможності територіальних громад як базових одиниць системи місцевого самоврядування.

При цьому ефективний розвиток територіальної громади вимагає оптимального використання її потенціалу в таких децентралізаційних процесах. Тому всі аспекти громади, у тому числі філософсько-правові, необхідно враховувати у процесі опрацювання та реалізації стратегії розвитку, а також у розробленні нормативно-правових документів як місцевого, так і загальнодержавного рівня. Такі наукові, теоретичні і практичні підходи безпосередньо стосуються забезпечення життєдіяльності територіальної громади, а отже, мають відповідати інтересам населення та основним засадам державної політики.

Варто також звернутися до поняття громади як елементу транзитивного суспільства для української держави. Сучасне транзитивне суспільство є певним етапом розвитку суспільства, що відзначається істотною трансформацією всіх чи більшості державних, громадянських інститутів, а також метаморфозою суспільних норм і цінностей, що зумовлюють зміни в організації управління суспільством та формування нових соціальних структур загалом.

Необхідно зазначити, що ми поділяємо думку інших вчених, які протиставляють поняття «трансформація» та «реформа», відповідно до яких остання вважається локальними чи секторальними трансформаціями у соціальних інститутах без зламування та принципів змін, тоді як категорія транзитивності є релевантною для розгляду переходу до новітніх суспільних відносин шляхом упровадження нових правових механізмів.

Тому, на нашу думку, для транзитивного суспільства характерні такі ознаки: невідповідність суспільних інститутів реальним суспільним викликам та потребам,

що спричиняють маргіналізацію, соціальну фрустрацію, а також криміналізацію соціуму, акції протесту, масові заворушення, відхід від офіційної загальнопідтриманої політичної ідеології, антиурядові повстання, значне зростання громадського активу, певні зміни у соціальній структурі, знищення соціальних перешкод і появу нових, зміни ідентичності індивідуума (стан, клас, громадянство); трансформація соціальних інститутів, що передбачає їх деформацію, удосконалення, зникнення чи виникнення; зміна в управлінні організованості держави та суспільства, внесення істотних поправок до нормативно-правового регулювання суспільних сфер; перегляд соціальних цінностей, що є однією із визначальних компонент транзитивного періоду в житті суспільства.

Як бачимо, аналіз стану наукових напрацювань у сфері означеної проблематики дає підстави резюмувати про наявність значного масиву джерел, які розглядають громаду як певний вимір суспільного буття.

Всебічно врахувати різноманітні фактори розвитку громади в українському бутті, на нашу думку, допоможуть принципи етноцентризму та автохтонності. Саме їх гармонійне поєднання дає змогу осмислити феномен громади крізь призму визнання «закоріненості» поступу національної держави у межах визначеного геополітичного простору [8, с. 57]. Тобто в контексті філософсько-правового дослідження домінанти автохтонності та етноцентризму дають змогу зрозуміти суспільне буття як культурно-історичний, етногеополітичний і правовий комплекс, створений автохтонним населенням. Застосування зазначених принципів допомагає проаналізувати громаду як форму процесу державотворення, що здійснюється на конкретній території.

Значну роль у процесі аналізу громади як системи, що характеризується складною структурою, відіграє структурно-функціональний підхід, який полягає у виокремленні складових соціальної взаємодії та з'ясуванні їх місця та функціонального призначення. Цей підхід передбачає аналітичний розгляд самоорганізації суспільства як процесу взаємодії певних соціальних інституцій у комплексі.

У контексті структурно-функціонального підходу громада аналізується як цілісна система, що має досить складну структуру, в якій кожна складова має власне призначення та виконує особливу роль (функції). Прерогативою цього підходу є можливість синхронного аналізу взаємопов'язаних сторін будь-якого об'єкта, зокрема і громади.

З погляду філософсько-правового аналізу громади зазначимо, що процес його формування здійснюється у трьох різних наукових вимірах: перший – вітчизняний (український), другий – східний (пострадянських країн), третій – західний (європейський та американський) [9, с. 121]. На нашу думку, береться до уваги те, що громада (спільнота) є способом національно-правової самоорганізації, оскільки репрезентує форму життя та взаємодії людей в умовах транзитивного суспільства, які між собою

пов'язані культурно-історичними коренями, філософським світоглядом й правовою надбудовою.

Сучасне поняття та трактування спільноти транслюється як багатовимірне та динамічне утворення, яке генерує нову форму спільності, що може тлумачитися лише у метафоричний спосіб.

Можливості певної віртуальної взаємодії трансформують узвичаєну громаду в своєрідний вид, що об'єднує індивідуумів не за домінантами сумісності, а за домінантами розподілу в просторі та часі діяльності. Спільним ґрунтом та загальною основою взаємодії індивідуумів у цьому випадку постають не місце та простір, а власне діяльність з її конкретною метою, цілями, завданнями та результатами.

Йдеться про те, що, якщо раніше у базис спільноти закладалися історія, традиція, то нинішня громада трансформується в дійсність «тут-і-тепер», вона вже не існує в минулому, а її буття у майбутньому є доволі гіпотетичне, сумнівне. Власне простір спільноти (громади) є місцем формування нового соціального досвіду, а її члени виступають осередками кристалізації соцістальних феноменів.

Культуротворчий і правовий потенціал громади в умовах транзитивного суспільства дає змогу розкрити філософські, соціокультурні та правові підходи. Громада постає як особлива форма цілеспрямованої взаємодії та суспільної організації індивідуумів на основі територіальної, політичної, соціальної, виробничої спільності з метою вирішення проблем власного життєзабезпечення; як осередок соціального життя людей на локальному рівні; спосіб просторово-територіального облаштування соціального буття.

Також громада як елемент транзитивного суспільства розглядається як осередок моральності, спілкування та взаємопідтримки. У цьому контексті громада розглядається як певне поле реалізації найважливіших екзистенційних запитів індивідуума – потреби у встановленні соціальних зв'язків, у подоланні пасивної тваринної природи, у піклуванні про іншого, у відчутті безпеки та стабільності, в ідентичності.

Належність індивіда до громади власне задовольняє основні екзистенційні потреби особистості та забезпечує реалізацію її сутнісного потенціалу. В цьому аспекті є ефективним механізмом долучення людини до «суспільного», «громадського».

Загалом, розуміння стану суспільних відносин, в якому одне змінюється на інше, може бути як статичне, так і релятивне. З позицій соціальної статистики визначальною метою дослідника є визначення законів соціального порядку, виявлення особливостей структури соціального явища (утворення) та з'ясування механізмів їх можливої взаємодії.

У контексті соціальної динаміки дослідницька увага в основному скерована на функціонування соціальної системи, що перебуває в стані змін, трансформацій. Позаяк соціальні зміни відбуваються безперервно, то окремі філософи застосовують

поняття «соціальна зміна» як визначальне і в аналізі будь-яких реформ, і в аналізі суспільних трансформацій, і в аналізі правового прогресу [10, с. 63].

Транзиційне суспільство як соціальний феномен виступає стадійним перехідним процесом суспільства з одного (останнього) стану визначальних суспільних інституцій, якими є ідеологія, право, політика, публічне управління, економіка, культура, до іншого цілком протилежного суспільного стану. Слід зауважити, що транзиція не ототожнюється з соціальним прогресом, позаяк може являти собою також регресивний перехід. Будь-який транзитивний етап продукує як позитивні, так і негативні тенденції суспільного розвитку загалом і правового зокрема.

Філософсько-правовий аналіз ролі громади в сучасних умовах розвитку суспільства передбачає визначення основних концептів його тлумачення й особливо як елементу транзитивного суспільства. Тут йдеться про з'ясування конститутивних особливостей історичної та сучасної інтерпретації спільноти (громади) з філософсько-правової точки зору та про характеристику концептуальних засад значення та ролі громад у розвитку правової, демократичної держави в умовах транзитивного суспільства.

Ще одним важливим аспектом у формуванні та втіленні громади в демократичне та правове життя суспільства є його аксіологічна складова. Ціннісний аспект громади полягає в тому, що вона виступає як певна первинна одиниця чи ланка, тобто її можна прирівняти ніби до індивіда чи особи по відношенню до інших об'єднань та організацій у системі держави.

Це свідчить про те, що громада є природним осередком – первинним етапом формування та вирішення основних, буденних, життєвих нагальних ситуацій у житті особи, яка належить до цієї громади. У такий спосіб аксіологічний аспект проявляється в цінності особи цієї громади та в її захисті та задоволенні її потреб у межах цього середовища (громади).

Тобто в такому первинному, природному середовищі, як громада, особа отримує захист своїх прав і свобод, вирішення та задоволення своїх потреб, інтересів та регулювання основних державно-правових відносин, які відбуваються між ними.

Висновки. Заключним моментом можна вважати загальне визнання конститутивного світоглядного принципу: індивіди та спільноти (громади) є самі творцями власної самотності та тотожності, окрім пізнання себе та навколишньої дійсності, можуть самозмінюватися та конструювати реальність у визначеному напрямі.

Суб'єкт здатний програмувати правові, політичні, соціальні, культурні, економічні практики. Конститутивну ідею конструктивізму розкриває теза, яка наголошує на значущості чинників людської свідомості щодо формування інтересів й спрямованості суспільної діяльності в цілому.

Принциповою позицією конструктивістів, яка об'єднала різні наукові течії, є переконання: когнітивна практика, яка базується на сприйнятті, поясненні, описі,

судженні, власне і формує дійсність (правову, соціальну, культурну). Спільність світобачення суб'єктів, які сформувалися внаслідок когнітивних переконань, виробляє структуру і, своєю чергою, залежить від просторового, історичного, правового, соціального контексту.

Провівши філософсько-правовий аналіз сутності громади в суспільстві, можна сформулювати висновок, що в європейській філософії спільнота та суспільство різняться та розглядаються як щось незалежне, самостійне, а в українській філософсько-правовій думці постає як частини цілого, що у теоретичному аспекті це ціле утілилося в концепт «громада».

Отже, аналіз місця та значення громади в умовах транзитивного суспільства пов'язаний передусім із урахуванням особливостей національної філософії, з осмисленням її конститутивних ідей, трансформацією їх як у громадсько життєві, так в індивідуальні переконання та орієнтації.

Перелік використаних джерел

1. Смельяненко Є. О. *Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства: монографія*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 680 с.
2. Карась А. *Громадянське суспільство і Україна: пошук дискурсивного контексту свободи й автентичності: зб. наук. праць «Громадянське суспільство як здійснення свободи» / за ред. А. Карася*. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2006. Вип. 3. 280 с.
3. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. Наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.* Київ: НАДУ, 2011. Т. 1: *Теорія державного управління*. Наук.-ред. колегія: В. М. Князєв (співголова), І. В. Рознугенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.
4. Дробуш І. В. *Соціальні інтереси територіальних громад у контексті формування громадянського суспільства та децентралізації влади*. *Публічне право*. 2015. № 2. С. 50–57.
5. Данилов А. Н. *Переходное общество: проблемы системной трансформации*. Минск: Харвест, 1998. 432 с.
6. Матвеева Л. Г. *Транзитивність у правовій сфері: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ*. Одеса, 2016. 42 с.
7. Вебер М. *Избранное. Образ общества / отв. ред. и сост. Я. М. Бергер, С. Я. Левит, Л. Т. Мильская*. Москва: Юрист, 1994. 350 с.
8. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Умови становлення громадянського суспільства у транзитивних суспільствах. Kluczowe aspekty naukowej działalności 2016: materiały XII Międzynar. nauk.-prakt. konf. (7-15 Jan. 2016 z.). Przemysl, 2016. Vol. 3: Ekonomiczne nauki. Politologija, Filozofia*. pp. 56–59.

9. *Громади України: на шляху відродження / відп. за вип. К. Гуриєнко. Київ: Ай-Бі, 2002. 248 с.*

10. *Камардіна Ю. Муніципальна реформа в Україні та державах – членах Європейського Союзу в умовах європейської міждержавної інтеграції: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2020. 267 с.*

References

1. *Yemelyanenko E. A. Public organizations in the discourse of democratization of society: a monograph. Kyiv: M. P. Drahomanov National Pedagogical University Publishing House, 2011. 680 p. [ukr.]*

2. *Karas A. Civil society and Ukraine: the search for a discursive context of freedom and authenticity: Coll. Science. works «Civil society as the realization of freedom» / ed. A. Carp. Lviv: VTs LNU imeni Ivana Franka, 2006. Вып. 3. 280 p. [ukr.]*

3. *Encyclopedia of Public Administration: in 8 volumes. board: Y. V. Kovbasyuk (chairman) and others. Kyiv: NAPA, 2011. Vol. 1: Theory of public administration. Scientific editor board: V. M. Knyazev (co-chairman), IV Rozputenko (co-chairman) and others. 2011. 748 p. [ukr.]*

4. *Drobush I. V. Social interests of territorial communities in the context of the formation of civil society and decentralization of power. Public law. 2015. № 2. P. 50–57. [ukr.]*

5. *Danilov A. N. Transitional society: problems of systemic transformation. Minsk: Harvest, 1998. 432 p. [russ.]*

6. *Matveeva L. G. Transitivity in the legal sphere: general theoretical research: author's ref. dis. ... Dr. Jurid. Science: 12.00.01; Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv. University of Internal Affairs affairs. Odesa, 2016. 42 p. [ukr.]*

7. *Weber M. Favorites. The image of society / resp. ed. and comp. J. M. Berger, S. J. Levitt, L. T. Milskaya. Moscow: Jurist, 1994. 350 . [russ.]*

8. *Danilyan O. G., Beak O. P. Conditions for the formation of civil society in transitive societies. Key aspects of scientific activity 2016: materials XII Międzynar. scientific-practical conf. (7-15 Jan. 2016). Przemysl, 2016. Vol. 3: Economics. Political Science, Philosophy. pp. 56–59. [ukr.]*

9. *Communities of Ukraine: on the way to revival / resp. for vip. K. Gurienko. Kyiv: IB, 2002. 248 p. [ukr.]*

10. *Kamardina Y. Municipal reform in Ukraine and the member states of the European Union in terms of European interstate integration: a comparative legal study: dis. ... Cand. jurid. Science: 12.00.02. Kyiv, 2020. 267 p. [ukr.]*

САВАЙДА О., ЦИЦИК О. Громада як елемент формування транзитивного суспільства.

Стаття присвячена дослідженню формування суспільства, зокрема транзитивного суспільства, з урахуванням вагомості його елементу – громади. Розглянуто основні базисні філософсько-правові критерії, які виділяються науковцями щодо формування громади.

Акцентовано увагу на доцільності усвідомлення значення громади для формування транзитивного суспільства для сучасних суспільних відносин загалом і державно-правових явищ зокрема.

Ключові слова: суспільство, транзитивне суспільство, громада, право, держава.

SVAIDA O., TSYSYK O. Community as an element of forming a transitive society.

The article is devoted to the study of the formation of society, in particular the transitive society at the expense of its important element, namely the community. The main basic philosophical and legal criteria set by scientists for the formation of this type of society due to its constituent element as a community are considered.

Emphasis is placed on the expediency of understanding the importance of the community for the formation of a transitive society for modern, rapidly developing social relations and state and legal phenomena in particular.

Based on the analysis of modern philosophical and legal doctrine, the provisions of national legislation and the practice of its application, the essence of the community in a transitive society through the prism of its philosophical and legal and enabling components is shown.

The article considers the community as an environment for realizing the essential potential and meeting the basic existential needs of man, in particular through: establishing and maintaining interpersonal relationships, caring for others and at the same time a sense of stability and personal security, overcoming passive physiological nature through socialization, individual identity and collective devotion. In this sense, the community is an effective mechanism for combining the individual (individual) and society (collective).

Considering the essence of the community of philosophical and legal analysis in a transitional society, we have outlined some ways to solve these problems. The community as an element is a relevant phenomenon of today, on the correct understanding of which depends the progressive development of Ukraine.

The community as the primary, basic administrative-territorial unit of the state reflects the vital activity of society in all spheres: from regulatory and legal guarantee to the actual implementation of functions and the search for opportunities for improvement.

Key words: society, transitive society, community, law, state.